

Tio år med *Texter emellan*

Hans Landqvist

Den här föreliggande volymen är den tionde med den gemensamma huvudtiteln *Texter emellan* och det är därmed tio år sedan den första boken utkom. Dessutom är det den sista volymen med den här huvudtiteln, eftersom självständiga arbeten/upsatser inom utbildningen i översättning vid Humanistiska fakulteten från och med vårterminen 2008 publiceras i elektronisk form. Vårterminen 2008 lämnar också den sista kullen studenter Humanistiska fakultetens facköversättarutbildning. Detta betyder emellertid inte att det är slut med utbildning av översättare vid Göteborgs universitet, eftersom utbildningen har förändrats: mellan höstterminen 2007 och vårterminen 2009 bedrivs utbildningen i form av översättarutbildningen och från höstterminen 2008 som översättarprogrammet.

Det finns alltså flera anledningar att försöka summera de tio volymerna med tryckta uppsatser från facköversättarutbildningen. I den här texten ger jag en redogörelse för bakgrunden, presenterar några aspekter på de totalt 126 uppsatserna i volymerna samt försöker bedöma betydelsen av *Texter emellan*. Det handlar således om prologen, några perspektiv på de tio böckerna och en epilog.

1. Prolog

Utgångspunkten var faktiskt inte en konkret bok med titeln *Texter emellan* utan en skriftserie med namnet *Översättningsstudier vid Göteborgs Universitet*. Anledningen till att serien inrättades hösten 1998 var att den dåvarande ledningsgruppen för facköversättarutbildningen ville ge större spridning åt ett antal av de uppsatser som skrevs inom utbildningen. I skriftserien har det hittills kommit ut tolv volymer, varav tio har huvudtiteln *Texter emellan*, medan de övriga två är en rapport från en konferens för översättarutbildningar i Sverige respektive uppsatser

från en forskarutbildningskurs i översättningsvetenskap. Huvudtiteln *Texter emellan* (i fortsättningen ofta *TE*) myntades av Lars Lindvall, numera professor emeritus i franska. Ursprungligen var tanken att *Texter emellan* skulle användas som titel på enbart den första volymen, men medlemmarna i redaktionskommittén ansåg (och insåg) att detta vore att ”slösa bort” en både väl beskrivande och fyndig benämning: i sitt arbete rör sig ju översättare hela tiden (e)mellan texter. Och därför blev *Texter emellan* huvudtitel för alla tio volymerna.

En redaktionskommitté med representanter för de aktuella källspråken inom utbildningen samt för målspråket svenska har fungerat som utgivare. Fyra av de totalt tio medlemmarna har varit med ända sedan den första volymen, och dessa är Monica Haglund-Dragić (tyska), Lars Lindvall (franska), Sven-Göran Malmgren (svenska) samt Mall Stålhammar (engelska). Övriga sex medlemmar har varit Cecilia Alvstad (spanska, TE5–TE7), Sven Ekblad (italienska, TE5–TE10), Hans Landqvist (svenska, TE2–TE10), Magnus Ljunggren (ryska, TE7–TE10), Aina Lundqvist (svenska, TE1–TE3) och Ingmar Söhrman (spanska, TE8–TE10). I arbetet med samtliga volymer har värdefullt tekniskt bistånd lämnats av Kristinn Jóhannesson (svenska).

I facköversättarutbildningen ingår två tiopoängsuppsatser (10 ”gamla” poäng motsvarar 15 ”nya” högskolepoäng). Den första av uppsatserna har skrivits inom ramarna för den tredje terminen av utbildningen och källspråket har varit engelska, som ju är gemensamt källspråk för samtliga studenter. Den andra uppsatsen har skrivits under den fjärde och avslutande terminen med studentens så kallade karaktärsspråk som källspråk. När utbildningen startade vårterminen 1997 var karaktärsspråket antingen franska eller tyska. Från antagningen inför höstterminen 2001 tillkom italienska, ryska respektive spanska som karaktärsspråk.

Till och med *Texter emellan 6* (2004) hade varje student möjlighet att publicera en av sina båda uppsatser efter eget val. Från och med *Texter emellan 7* (2005) förändrades villkoren genom att enbart uppsatser som hade bedömts med betyget Väl godkänd kunde komma i fråga för publicering. Förändringen genomfördes av två orsaker: för att än mer värna kvaliteten inom utbildningen och för att, trots en alltmer besvärlig ekonomisk situation, kunna publicera ett urval uppsatser. Den här förändringen avspeglar sig i böckernas omfång.

Volymerna TE1–TE3 samt TE5–TE6 innehåller mellan 16 och 17 uppsatser vardera, och antalet sidor varierar från ungefär 350 till cirka 375. TE4 innehåller 6 uppsatser och 131 sidor, och det mer begränsade omfånget är främst orsakat av att den aktuella studentgruppen var en

”halv grupp” där enbart källspråkskombinationen engelska och franska var representerad. På grund av att kraven för publicering är högre från och med TE7 är uppsatserna färre än tidigare, mellan 7 och 12, medan sidantalet varierar från runt 180 till cirka 260. Med detta avslutar jag prologen och går över till de perspektiv som jag har valt för att presentera *Texter emellan*-volymerna.

2. Perspektiv

I det här avsnittet kommer jag att behandla uppsatserna ur tre olika perspektiv:

- (1) källspråk i uppsatserna,
- (2) fackområden i uppsatserna samt
- (3) teori och praktik i uppsatserna.

Räknat i sidomfång kommer det andra av perspektiven att få störst utrymme. Det första och det tredje perspektivet får mindre utrymme, men de är trots detta inte mindre intressanta i sammanhanget.

2.1. Källspråk i uppsatserna

Studenterna inom facköversättarutbildningen översätter från två källspråk, nämligen engelska och det aktuella karaktärsspråket, till målspråket svenska. Det första perspektivet som jag har valt är därför fördelningen mellan olika källspråk i de uppsatser som ingår i *Texter emellan*-volymerna. En översikt ges i tabell 1 nedan.

Antalet uppsatser i är alltså 126, medan skribenterna är 127, och tabell 1 visar att antalet källspråksangivelser uppgår till totalt 131. Skillnaden mellan antalet uppsatser och skribenter beror på att en uppsats i TE1 har skrivits av två studenter tillsammans, medan differensen mellan antalet källspråksangivelser och uppsatser är orsakad av att det finns totalt fem uppsatser som behandlar två källspråk, i samtliga fall engelska och tyska.

TABELL 1. *Antal uppsatser i Texter emellan 1–10 som behandlar källspråken engelska, franska, italienska, ryska, spanska respektive tyska*

Källspråk	TE1	TE2	TE3	TE4	TE5	TE6	TE7	TE8	TE9	TE10	Totalt
Engelska	5	11	5	5	10	8	10	5	2	1	62
Franska	7	2	5	1	2	3	–	3	1	3	27
Italienska	–	–	–	–	1	–	–	–	1	–	2
Ryska	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
Spanska	–	–	–	–	2	5	1	2	2	3	15
Tyska	4	4	8	–	3	1	2	–	1	1	24
Totalt	16	17	18	6	18	17	14	10	7	8	131

Utifrån tabell 1 svarar uppsatserna som behandlar det gemensamma källspråket engelska för 47,3 procent av det totala antalet (62 uppsatser), medan karaktärsspråken franska och tyska, som har funnits med sedan facköversättarutbildningen startade, svarar för ungefär lika stor procentandel: 20,6 och 18,3 procent (27 respektive 24 uppsatser). Bland karaktärsspråken som tillkom från kursstarten höstterminen 2001 och volymen *Texter emellan 5* svarar spanska för det största antalet uppsatser med 15 (11,4 procent), medan italienska och ryska noteras för 2 respektive 1 uppsats/er (1,5 och 0,8 procent).

Tabell 1 visar även att det finns en variation mellan olika volymer. Detta kan illustreras med exempelvis de tre första volymerna, där engelska har sin toppnotering i TE2, franska sin i TE1 och tyska sin i TE3. Källspråket spanska har sin toppnotering i TE6. Sådan här variation avspeglar delvis hur källspråkskombinationerna är fördelade i den aktuella studentgruppen. Men variationen har även två andra orsaker. I fråga om de sex första volymerna kunde varje student välja om han eller hon ville publicera den egna uppsatsen med engelska eller det aktuella karaktärsspråket som källspråk. När det gäller TE7–TE10 har bedömningen av uppsatsers kvalitet betydelse, eftersom det endast är uppsatser som har bedömts med betyget Väl godkänd som kan komma i fråga för publicering. Slutligen finns det en tredje omständighet som kan inverka på antalet publicerade uppsatser med olika källspråk: alla studenter har inte slutfört arbetet med båda sina uppsatser när arbetet med den aktuella *Texter emellan*-volymen har inletts.

2.2. Fackområden i uppsatserna

Som framgår av benämningen har Humanistiska fakultetens facköversättarutbildning varit inriktad på översättning av sakprosa, facktext och

specialiserad facktext. Vid inrättandet av utbildningen talades det även specifikt om behovet av att utbilda kvalificerade översättare för arbete inom Europeiska unionen (EU), särskilt med tanke på det vid den tiden relativt nya svenska medlemskapet. Det kan därför vara intressant att se hur utbildningens inriktning(ar) avspeglar sig i *Texter emellan*-volymerna.

Jag har valt att göra en grov sortering av uppsatserna på ett antal övergripande fackområden: ekonomi, humaniora, juridik, medicin, naturvetenskap, samhällsvetenskap och teknik. Jag har även räknat Europeiska unionen (EU) som ett eget fackområde, även om det inom detta område naturligtvis produceras texter som kan sägas ha karaktären av bland annat juridiska, ekonomiska eller samhällsvetenskapliga facktexter.

Eftersom det är fråga om en grov sortering leder detta självfallet till vissa kategoriseringsproblem. Vilka fackområden skall till exempel uppsatser som ägnas myndighetstexter, kokböcker respektive texter som ger turister information om resmål föras till? I de här tre fallen har jag valt områdena juridik (myndigheters verksamhet bygger på lagstiftning i det aktuella samhället), naturvetenskap (i matlagning används olika födoämnen med vissa kemiska egenskaper) samt samhällsvetenskap (turistinformation ger, mer eller mindre saklig, information om olika förhållanden som råder på det aktuella resmålet).

Tabell 2 nedan visar hur de 126 uppsatserna i *Texter emellan*-volymerna fördelar sig utifrån de fackområden som behandlas i dem. Bakom värdena i tabellen döljer sig, förutom de kategoriseringsproblem som nämndes ovan, två speciella omständigheter.

För det första finns det utifrån min kategorisering fem uppsatser som behandlar mer än ett fackområde: ekonomi och teknik (TE1), ekonomi och samhällsvetenskap (TE2), ekonomi, humaniora och samhällsvetenskap (TE3), EU och teknik (TE6) samt EU och samhällsvetenskap (TE10). För det andra finns det fem uppsatser i volymerna som jag inte har fört till något av fackområdena i tabell 2. Två uppsatser (i TE4 och TE9) behandlar personaltidningar på franska och svenska inom stora internationella företag, och möjligen skulle de båda uppsatserna kunna föras till ekonomins eller samhällsvetenskapens område. Likaså skulle två uppsatser i TE10, vilka ägnas olika aspekter på fransk och svensk tidningstext, kunna föras till samhällsvetenskapens område. Någon motsvarande möjlighet är svår att se för den femte av de här uppsatserna: i denna undersöks bedömningen av Kammarkollegiets prov, närmare bestämt delprovet med allmän text, för auktorisation av translatorer som översätter från engelska till svenska (TE7).

TABELL 2. *Antal uppsatser i Texter emellan 1–10 som behandlar de övergripande fackområdena ekonomi (EKON), Europeiska unionen (EU), humaniora (HUM), juridik (JUR), medicin (MED), naturvetenskap (NAT), samhällsvetenskap (SAM) och teknik (TEKN)*

Område	TE1	TE2	TE3	TE4	TE5	TE6	TE7	TE8	TE9	TE10	Totalt
EKON	1	3	2	1	3	1	–	—	–	3	14
EU	6	3	1	1	1	4	1	2	2	1	22
HUM	1	–	4	–	2	3	1	1	–	–	12
JUR	1	1	3	–	2	1	–	–	–	1	9
MED	3	3	3	–	2	2	1	1	–	–	15
NAT	2	3	2	–	2	1	2	1	1	–	14
SAM	–	1	3	–	–	2	1	4	1	2	14
TEKN	3	3	1	3	5	4	5	1	2	–	27
Totalt	17	17	19	5	17	18	11	10	6	7	127

Tabell 2 visar att utifrån den här grova kategoriseringen är fackområdet teknik obestridlig etta med 27 förekomster, närmast följt av området EU med 22. Därefter följer medicin (15), ekonomi, naturvetenskap och samhällsvetenskap (14 förekomster vardera), humaniora (12) samt juridik (9). Valet av kategorier och avgränsningen av dem spelar givetvis en roll för resultatet. Exempelvis skulle ett större antal uppsatser räknas till fackområdet juridik, om inte EU räknades som ett eget område. Men även en sådan här grov kategorisering visar att det finns en viss variation mellan de olika volymerna.

Jag är medveten om att det självfallet finns ytterligare möjligheter att gruppera uppsatserna i de tio volymerna. Exempelvis vore det möjligt att göra en indelning av dem utifrån de problem och frågeställningar som uppsatsförfattarna utgår ifrån, t.ex. bildspråk eller konnektivbindning i en viss typ av källtexter med tillhörande måltexter. Bland de 126 uppsatserna finns det sådana som behandlar mycket klart avgränsade problem, men det finns också uppsatser där författaren behandlar ett antal problem, t.ex. syntaktiska, lexikala och pragmatiska svårigheter vid översättningen av en viss sorts källtexter på ett visst källspråk. Också en sådan ”problemkategorisering” vore intressant att göra, men jag har ändå valt att begränsa den här delundersökningen till just en kartläggning av fackområden i uppsatserna. Bakom min kategorisering av uppsatserna utifrån ”fackområdestillhörighet” finns det givetvis olika detaljresultat som kan lyftas fram inom vart och ett av de överordnade fackområdena. I det följande ger jag därför ett antal exempel för varje område, och detta i samma ordning som i tabell 2.

Inom ekonomins område har särskilt genren/texttypen årsredovisning och texter inom nationalekonomins område behandlats, och dessa kan illustreras med titlarna på de följande fem uppsatserna:

Årsredovisning för nybörjare. Att översätta en ekonomisk rapport (Linda Blancher, TE2)

Årsredovisning från Bayer AG. Översättning, analys och kommentar (Malin Ahlenius, TE5)

Att översätta nationalekonomiska texter – går det? Om begrepp och risken för begreppsförvirring vid översättning av en engelsk arbetsmarknadsekonomisk text (Malin Nilsson, TE5)

Meningslängd, ordklass och tempus. Analys av grammatiska förändringar i översättning av nationalekonomisk text på spanska (Åsa Hesslefors, TE6)

Språk och globaliserade bolag. En jämförande analys av redovisningspråk på spanska och svenska (Anna Eidhagen, TE10)

I alla fall är årsredovisningar en genre/texttyp som översätts ofta, vilket kanske kan bidra till att förklara intresset. Men även andra typer av ekonomiska texter har studerats, och ett exempel är Gunilla Hjortvids undersökning av artiklar i den amerikanska affärstidningen *Business Week* under jämförelse med svenska ekonomitexter (TE5). Slutligen kan ekonomi kombineras med andra ämnen, här samhällsvetenskap:

Vaga termer och starka bilder i ekonomisk-politisk retorik. Om konsten att översätta en argumentativ text (Diana Berg, TE2)

Som framgår av tabell 2 intresserar fackområdet EU många skribenter, möjligen med tanke på den egna framtida yrkesutövningen. Enskilda centrala texter har uppmärksammats. Så studeras Amsterdamfördraget, som trädde i kraft den 1 maj 1999, ur olika aspekter i tre uppsatser i TE1. Dessa är skrivna av Pernilla Abrahamsson, Monica Ericsson, och Maria Lundahl. Också andra EU-texter har undersökts. Kristina Hansson ägnar sin uppsats åt engelska, tyska och svenska parallelltexter från EU, medan Stefan Carlsson studerar konnektorer i tyska och svenska EU-texter (TE2 respektive TE8). Även olika specifika språkliga aspekter på EU-texter har undersökts, och här skall tre exempel ges. Ämnet för Agneta Olssons uppsats är modalitet i rättsakter på franska och svenska. Jonas Bäckström ägnar sig åt informationsstruktur i den engelska och den svenska versionen av en informationsbroschyr som är utgiven av

EU-kommissionen och Lisa Andersson studerar nominalfraser, sammansättningar och nominaliseringar i en spansk och en svensk EU-text (samtliga tre uppsatser i TE6).

Som bekant är svenskans ställning och användning inom Europeiska unionen omdiskuterad, och detta avspeglar sig också i *Texter emellan*. Som illustration har jag valt dessa tre uppsatser:

Korthet kontra tydlighet. EU-reglernas påverkan på de svenska översättningarna (Magnus Åström, TE4)

Punktregeln. Hur strängt följs den och hur påverkar den svenskan i översättningarna? (Anna Olsson, TE5)

Klarspråk inom EU. Om kvaliteten på dagens EU-texter och originalens betydelse för översättningarna (Sara Wallin, TE7)

De uppsatser i *Texter emellan*-volymerna som behandlar humaniora har en viss tyngdpunkt mot historiska vetenskaper. Engelsk arkeologisk facktext studeras av Eva-Lis Gyllström och Monica Ohlsson, medan Bente Bjørdal Skoog ägnar sig åt spansk arkeologisk facktext och Liliana Schepis undersöker historisk facktext på franska (TE1, TE5, TE5 respektive TE6). Men även andra humanistiska ämnen finns representerade, bland annat litteraturvetenskap och psykologi, det senare i form av psykoanalys:

”Att skriva dikter efter Auschwitz är barbariskt”. Litteraturvetenskapligt språk vid översättning och textbearbetning (Sara Hamnén, TE3)

Pinsam omställning eller plågsam förvanskning? En jämförelse mellan två översättningar av *Die Traumdeutung* (Agneta Svensson, TE3, kursiv stil i originalet)

Utan nominalfras är det sällan någon mening. En undersökning av hur ryska nominalfraser kan översättas till svenska (Lena Bergström, TE7)

Utgångspunkten för Sara Hamnén är en tysk litteraturvetenskaplig text, som hon först översätter till svenska och sedan bearbetar för att åstadkomma en populariserad version. Agneta Svensson jämför två svenska översättningar av Sigmund Freuds *Die Traumdeutung* (*Drömtydning*), medan Lena Bergström ägnar sin uppsats åt den svenska översättningen av en rysk populärvetenskaplig bok om psykoanalys i Ryssland fram till 1936. Slutligen kan nämnas ett annat specifikt ämne som jag har fört till humaniora, nämligen arkitektur:

Bland spetsbågar och strävpelare. Att översätta termer i spansk text om arkitektur (Johanna Kostenniemi, TE6)

Många av uppsatserna som jag har fört till fackområdet EU behandlar texter med en juridisk karaktär, men det finns också andra typer av juridiska facktexter som uppmärksammas i *Texter emellan*-volymerna.

Ämnet för Ann-Sofi Anderssons uppsats är svårigheter vid översättningen av engelskspråkig juridisk text. Utgångspunkten är en text utfärdad av ett underorgan till International Maritime Organization – Internationella sjöfartsorganisationen, vilken i sin tur är ett av många organ inom Förenta Nationerna (TE1). I fokus för Åsa Nilssons uppsats står de problem som uppstår vid översättningen av en italiensk lagtext om pensionsbestämmelser för arkitekter och ingenjörer (TE5). Malin Olsson studerar fem bilaterala överenskommelser mellan Frankrike och Sverige, och även Maria Bertilsson arbetar med fransk juridisk text, i form av ett cirkulär från det franska miljödepartementet om tillstånd att hålla vargar som husdjur (TE2 respektive TE3).

Temat för Åsa Nilssons uppsats är myndighetstexter på svenska och tyska, särskilt de stilistiska och pragmatiska skillnader som visar sig finnas (TE3). Även Katarina Nilsson undersöker myndighetstext, men i detta fall spanska och svenska texter utifrån tilltal, termer och textstruktur (TE6). I det här sammanhanget kan slutligen nämnas Jenny Erikssons och Jennica Thörjessons undersökningar, där de båda uppsatsförfattarna studerar engelska och svenska regelsamlingar för tre olika idrottsgrenar, nämligen ridsport och konståkning respektive skytte (TE5 respektive TE10).

Liksom juridikens fackområde är medicinens område brett och mångskiftande. Allra först kan det vara värt att notera att inte enbart humanmedicin, utan också veterinärmedicin, har uppmärksamats. Ett exempel på det senare är Cathrin Eklöws uppsats utifrån en engelsk vetenskaplig text om virussjukdomen felin infektiös peritonit (FIP), som drabbar katter (TE1). Även medicinteknik behandlas genom Anna Claessons uppsats om översättning av en medicinteknisk handbok för en EKG-apparat (TE3).

Många av uppsatserna som ägnas medicin tar fasta på att medicinska texter kan ha olika målgrupper, och därför studerar skribenterna bland annat vetenskapliga medicinska texter, populärvetenskapliga medicinska texter samt informationstexter om medicinska ämnen. Både Cecilia Eckerström och Karin Elofsson undersöker engelska medicinska texter om prioner respektive östrogener, och deras respektive studier är exempel på uppsatser där skribenterna behandlar flera olika kunskaps

nivåer inom det övergripande fackområdet medicin (båda uppsatserna i TE1).

Många av uppsatserna inom medicinens område ägnas populärvetenskapliga texter. Eva Graffner översätter en engelsk vetenskaplig artikel om mag-tarmsjukdomen IBS (Irritable Bowel Syndrome) och omarbetar delar av översättningen till en populärvetenskaplig artikel, medan Ingrid Hagdahl översätter en fransk populärvetenskaplig artikel om Alzheimers sjukdom för att texten skall kunna möta en läsekrets i Sverige (båda uppsatserna i TE5).

Även myndigheter, vårdgivare och tillverkare av läkemedel informerar i medicinska frågor. Texter med sådan medicinsk information har lockat ett antal uppsatsförfattare, och jag illustrerar den här typen av undersökningar med tre uppsatser:

Det medicinska allmänspråket. En jämförelse mellan tyska och svenska patientbroschyrer (Petra Ottosson, TE2)

Patientinformation på svenska och engelska. En jämförande studie av informationsbroschyrer om MS/multipel skleros (Marianne Söder, TE7)

Kan man sticka sig i fingret om man är medvetslös? Bruksanvisningar för blodsockermätare på engelska och svenska (Elisabeth Åkeson, TE8)

Slutligen kan det konstateras att medicinska facktexter – med uttryck för olika kunskapsnivåer och med sina respektive tänkta läsare – har studerats ur diverse specifika språkvetenskapliga aspekter. Ulrika Sundin undersöker textbindning i franska tidningstexter (med tillhörande svenska översättningar) med medicinska teman, medan Anne Bojesen och Tommy Magnusson studerar medicinsk terminologi och problem vid översättning från engelska respektive spanska till svenska (TE3, TE2 respektive TE6).

Också fackområdet naturvetenskap innefattar många underområden, och i det här sammanhanget väljer jag att uppmärksamma biokemi, partikelfysik, matematik och zoologi genom de följande fyra uppsatserna:

Metabolism och hormoner. Jämförande analys av termförrådet i en engelsk biokemisk text och dess svenska översättning (Susanne Mosig, TE2)

Efterlyst minsting på luffen bland galaxer. Hur metaforer används för att beskriva en elementarpartikel (Lena Pierredal, TE5)

Fraktaler på franska. Kommenterad översättning av fransk matematisk text (Emma Söderbäck, TE3)

Mantophasmatodea – en ny insektsordning. Analys, översättning och redigering av zoologisk text (Maria Elofsson-Drury, TE5)

Liksom i fråga om medicinens fackområde finns det skribenter som studerar naturvetenskapliga texter som ställer skilda krav på förkunskaper och som är avsedda för olika målgrupper. Två exempel är Linda Brunosons och Ann Johanssons uppsatser i TE2. Linda Brunoson utgår från två engelska texter, en vetenskaplig och en populärvetenskaplig, med fettsyran CLA som gemensamt ämne, vilka hon översätter för sin undersökning. Utgångspunkten för Ann Johansson är i stället en forskningsrapport som hon översätter från engelska. Rapporten handlar om GABA_A-receptorer och deras samspel med bensodiazepiner, som är en samlingsbenämning för lugnande läkemedel.

Också naturvetenskapliga texter har studerats ur olika specifika språkvetenskapliga perspektiv. Förutom Lena Pierredals undersökning om metaforer ovan kan dessa tre uppsatser med sina respektive inriktningar på terminologi, syntax och textbindning nämnas:

Miljötermer – en introduktion (Paulina Hall, TE1)

Hajbett och bredspektrumsantibiotika. Översättning av engelska nominalfraser i naturvetenskaplig text (Jane Löfgren, TE1)

Textbindning vid översättning från engelska till svenska. En studie utifrån tre populärvetenskapliga texter (Torun Etia, TE9)

Som framgår ovan har jag även fört studier av matrecept och kokböcker till naturvetenskapens område. Här har engelska källtexter studerats genom Elisabeth Maltesson och Anna-Karin Runemo, franska genom Cathrin Bengtsson samt spanska genom Cecilia Martelin (TE7, TE7, TE6 respektive TE8).

Inom samhällsvetenskapens område är det speciellt statsvetenskapliga och politiska texter som har fått uppmärksamhet. Därtill kommer texter som vill informera om samhällsliga förhållanden för turister och andra icke-specialister. Exempel är Cecilia Attefors uppsats om bildspråk i tysk politisk text och Lisa Jonssons om statsvetenskapliga termer på engelska och svenska samt två uppsatser med spanska som källspråk. I dessa undersöker Hanna Sjöstedt turistbroschyrer som översätts till svenska och Anna Carlin studerar hur kulturbundna ord och uttryck kan översättas till svenska.

Ein Europa auf Rezept verordnet von der Weltgeschichte. Att översätta bildspråk i en politisk text (Cecilia Attefors, TE3)

Regering, statsmakt eller *styre*? Statsvetenskapliga termer på svenska och engelska (Lisa Jonsson, TE6, kursiv stil i originalet)

Översättning av spanska turistbroschyrer: problem och lösningar (Hanna Sjöstedt, TE7)

Kulturbundna ord och uttryck i spanskan. Olika sätt att översätta (Anna Carlin, TE8)

Specifika språkliga företeelser som har intresserat skribenter är bland annat områdena ovan, dvs. bildspråk, terminologi och pragmatik, men också syntaktiska fenomen och textbindning har uppmärksammats. Som illustration väljer jag Jessica Anderssons studie av hur engelska satsförkortningar översätts till svenska och Lina Ersborgs undersökning av satskonnektion i engelsk och svensk text, båda inom det övergripande området samhällsvetenskap (TE 6 respektive TE8).

Av tabell 2 ovan framgår att det är teknikens fackområde som har lockat klart flest skribenter. Delvis är orsaken antagligen – liksom i fråga om de andra övergripande fackområdena – att studenterna inom facköversättarutbildningen har olika förkunskaper och intressen. Men delvis kan de många uppsatserna med inriktning på teknik vara en avspegling av att teknisk översättning är ett så stort område på arbetsmarknaden för översättare, och genom att välja just detta område vill uppsatsförfattare visa en del av sin kompetens för presumtiva uppdragsgivare. Helt naturligt finns det en stor variation beträffande underteman till det övergripande temat teknik, och jag gör ett försök att identifiera några sådana.

Det kan vara fråga om ”teknik med traditioner”, dvs. närmast hantverkskunnande. Tre exempel är Annika Fallais uppsats om träbåtsbyggande, Åsa Anderssons om klockor (mekaniska ur) samt Cecilia Kilborns om segeltrimning (TE5, TE5 respektive TE6). Vissa av de aktuella tekniska områdena har givetvis genomgått en utveckling på senare år, och detta visar sig bland annat i uppsatser om elteknik, fordonsteknik och maskinteknik:

Elteknisk översättning – och en kommentar till termerna i texten (Ingela Nilsson, TE4)

Topplöck, cylinderlock eller cylinderhuvud? Om konsten att översätta fordonstekniska termer (Åsa Öhnell, TE1)

Fungerar italienska verktygsmaskiner i Sverige? Om svårigheter vid översättning av teknisk text (Anders Backman, TE9)

Vad man kan kalla "vardagsteknik", t.ex. vitvaror i hemmet, har också uppmärksammats och här kan två uppsatser nämnas. Ingmar Wennerberg undersöker de tyska, engelska och svenska webbplatserna för företaget Miele utifrån ett pragmatiskt och kulturellt perspektiv (TE5). Ämnet för Gabriella Halfon Hermelius uppsats är bruksanvisningar för fem olika elektriska produkter som finns i många svenska hushåll, nämligen plattängar, elvispar, mobiltelefoner, DVD-spelare och personbilar (TE7).

Vidare har "nya" tekniska områden fått stor uppmärksamhet, särskilt mobiltelefoni och datateknik, inklusive webbplatser, och jag väljer tre uppsatser som exempel. Karin Johansson studerar termbildning på engelska och svenska inom mobiltelefonibranschen (TE4). Ämnet för Ida Svenssons uppsats är datatermer i svenskan utifrån olika lånordstyper och Jounes Belhaj studerar två texter på Internet om funktionen "smarta etiketter" (eng. *smart tags*) i Microsoft Office (TE4 respektive TE8).

I fråga om teknikens område har genrerna/texttyperna bruksanvisningar och manualer fått stor uppmärksamhet. Bland annat gäller det texter om bilar, hemelektronik och vitvaror samt mobiltelefoner:

Översättning av spanska bilmanualer – möjligheter och svårigheter (Per-Anders Evensson, TE5)

Dammsugare eller *apparat*? Skillnader i explicititet mellan en tysk bruksanvisning och dess svenska och engelska översättningar (Charlotte Johansson, TE7, kursiv stil i originalet)

Det mobila språket. Granskning av en engelsk mobiltelefonmanual i svensk översättning (Louise Berglund, TE7)

De språkliga områden som särskilt har studerats i fråga om teknikens område är dels terminologi, dels pragmatisk och kulturell anpassning, och några exempel ges ovan. Här skall tillfogas att flera skribenter har intresserat sig för frågan om explicititet i översatta texter i förhållande till icke-översatta texter. Förutom Charlotte Johanssons uppsats ovan kan även Karolin Hanssons studie på samma tema nämnas:

Skillnader i explicititet: en jämförelse mellan tyska, engelska och svenska översättningar (Karolin Hansson, TE7)

Sammanfattningsvis är de allra flesta av uppsatserna i volymerna knutna till ett eller flera fackområde(n), även om anknytningen till ett eller flera område(n) kan vara mer eller mindre stark. Det finns en variation när det gäller vilket eller vilka fackområde(n) som studeras, såväl generellt som i olika volymer. Dessutom finns det en variation, som får sägas vara ganska stor, när det gäller vilka typer av texter som studeras, både med tanke på kunskapsnivå och avsedd läsare och utifrån genrer alternativt texttyper. Likaså finns det en variation i fråga om specifika språkliga aspekter som undersöks i de valda texterna.

2.3. Teori och praktik i uppsatserna

Flertalet uppsatser i *Texter emellan*-volymerna får sägas ha en övervägande ”praktisk” inriktning – med den innebörd som jag här ger åt ordet. Med *praktisk* menar jag att uppsatsförfattare antingen har analyserat en eller flera redan existerande översättning(ar) eller att han eller hon har gjort en egen längre översättning för att sedan analysera och beskriva de/n aktuella översättningen/översättningarna. Också jämförelser med andra texter på det aktuella källspråket eller på målspråket svenska kan ha kommit till användning. Däremot är det mer ovanligt att skribenter ägnar sig åt vad som kan kallas översättningskritik, men två exempel är Jesper Bodins och Emma Theodorssons respektive uppsatser. Jesper Bodin studerar hur de två bedömarna hos Kammarkollegiet bedömer delprovet med allmän text för översättare som vill bli auktoriserade translatörer från engelska till svenska (TE7). Emma Theodorsson undersöker hur sex översättarstudenter hanterar samma (fiktiva) uppdrag, nämligen att översätta ett utdrag ur en politisk text, skriven av den dåvarande brittiska premiärministern Tony Blair, för publicering i *Dagens Nyheter* (TE8).

Det stora flertalet uppsatser i volymerna kan sägas ha en praktisk inriktning också i en annan betydelse, eftersom ett antal uppsatsförfattare ägnar sina uppsatser åt fackområden och/eller genrer alternativt texttyper som kan tänkas vara vanliga uppdrag för översättare. Däremot betyder *praktisk* i det här sammanhanget *inte* att uppsatserna saknar en teoretisk förankring, även om denna givetvis kan vara mer eller mindre framträdande. Alla skribenter utnyttjar olika handböcker, läroböcker, vetenskapliga studier osv. för arbetet med sina uppsatser. Den utnyttjade litteraturen gäller källspråk, målspråk och översättningsvetenskap, och den anlägger olika perspektiv. Här har jag dock valt att uppmärksamma

enbart översättningsvetenskapliga arbeten som åberopas i uppsatserna, och jag har helt enkelt gått igenom litteraturförteckningarna i dem.

De arbeten som jag har tagit med i den följande redovisningen är sådana som, enligt min bedömning, presenterar olika översättningsvetenskapliga teoribildningar. Såväl handböcker alternativt läroböcker som artiklar och monografier har räknats med. Däremot ingår inte arbeten som behandlar mer specifika problem, t.ex. svårigheter vid översättningen av engelska nominalfraser i juridisk text, eller vanliga problem vid översättning från ett visst källspråk, t.ex. översättning av sakprosatexter från tyska till svenska. Inte heller redovisar jag arbeten som kan vara ytterst centrala för den aktuella uppsatsen men som får sägas höra hemma inom ett annat fält än just översättningsvetenskapens. Två exempel är Halliday & Hasans *Cohesion in English* för studier av textbinding respektive Stålhammars *Metaforernas mönster i fackspråk och allmänspråk* för studier av bildspråk.

En översikt ges i tabell 3 utifrån den aktuella forskarens eller de aktuella forskarnas efternamn i alfabetisk ordning. För att underlätta tolkningen av de kvantitativa uppgifterna påminner jag om att det totala antalet uppsatser är 126.

TABELL 3. *Antal uppsatser i Texter emellan 1–10 med explicita hänvisningar till olika översättningsteoretiska arbeten*

<i>Forskare</i>	<i>TE1</i>	<i>TE2</i>	<i>TE3</i>	<i>TE4</i>	<i>TE5</i>	<i>TE6</i>	<i>TE7</i>	<i>TE8</i>	<i>TE9</i>	<i>TE10</i>	<i>Totalt</i>
Blum-Kulka	–	–	1	–	–	–	2	1	1	1	6
van den Broeck	1	–	–	–	–	–	1	–	–	–	2
Catford	–	–	–	–	–	1	–	1	–	–	2
Chesterman & Wagner	–	–	–	–	–	–	1	–	–	1	2
Fawcett	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
House	3	1	1	–	2	1	2	–	2	1	13
Hurtado Albir	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1
Ingo	8	8	12	4	8	10	8	7	4	3	72
Jakobson	–	–	1	–	1	–	–	–	–	–	2
Koller	–	1	–	–	2	–	–	–	–	2	5
Levý	1	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1
Lomheim	–	–	1	–	–	1	–	–	–	–	2
Mason	–	1	1	–	–	–	–	–	–	–	2
Mounin	–	–	–	–	–	2	–	–	–	–	2
Munday	–	–	–	–	–	1	–	–	–	–	1
Neubert	–	–	–	–	1	1	–	–	–	–	2
Newmark	3	1	4	–	3	5	3	3	1	–	23
Nida	1	–	2	1	1	1	1	–	–	1	8
Nida & Taber	–	–	1	–	–	1	–	–	–	–	2
Nord	–	–	–	–	2	–	–	–	1	–	3
Reiß	1	1	1	–	–	1	1	–	–	1	6
Reiß & Vermeer	–	–	–	–	1	–	–	–	–	–	1
Stolze	–	–	2	–	–	–	–	–	–	1	3

Tirkkonen- Condit	–	1	–	–	–	–	–	–	–	–	1
Vermeer	1	–	–	–	–	2	–	–	1	–	4
Vinay & Darbelnet	3	–	4	1	2	2	–	1	1	2	16
Williams & Chesterman	–	–	–	–	–	–	1	–	–	–	1
<i>Totalt</i>	22	14	31	6	23	29	20	13	11	15	184

Vad kan man utläsa av tabell 3? Först av allt måste det än en gång sägas att jag givetvis är väl medveten om att redovisningen ger en mycket förenklad bild av översättningsvetenskapliga perspektiv i volymernas uppsatser. Och det finns fler anledningar än de som jag har nämnt ovan.

Det är fråga om en enkel kvantitativ redovisning som inte säger någonting om hur djupt respektive uppsatsförfattare har trängt in i den aktuella teoribildningen. Inte heller säger översikten något om vad utnyttjandet har bidragit med när en viss teoribildning har tillämpats på ett visst material. Vidare visar tabell 3 inte om en skribent har kombinerat flera teoretiska perspektiv i sin uppsats. Ändock anser jag att denna redovisning kan säga något om ”teoretiska traditioner och trender” i fråga om de uppsatser som ingår i *Texter emellan*.

Allra först kan man konstatera att tabellen visar att det finns en variation mellan volymerna: flest ”teorireferenser” noteras för TE3 med 31, tätt följd av TE6 med 29, medan det lägsta antalet noteras för TE4 med 6. Sådana värden säger emellertid inte så mycket och det av två orsaker. För det första varierar antalet uppsatser mellan de olika volymerna och för det andra varierar antalet ”teorireferenser” mellan uppsatser i en och samma volym. Exempelvis finns det sex sådana referenser i en enda av uppsatserna i TE3, medan åtta uppsatser i samma volym ger en ”teorireferens” vardera. Följaktligen är det mer intressant att se vilka ”teorireferenser” som anförs i volymerna som en helhet. I det följande anger jag forskarens eller forskarnas efternamn samt titeln på det aktuella arbetet. Däremot avstår jag från att ange publiceringsår, eftersom det i en del fall är fråga om olika upplagor av samma arbete.

Allra flest förekomster, 72 av totalt 184, noteras för Ingo, och med några få undantag handlar det om hans lärobok *Från källspråk till målspråk. Introduktion i översättningsvetenskap*, som har varit obligatorisk kurslitteratur under hela den aktuella tioårsperioden. Det höga värdet kan vara något missvisande, eftersom Ingo i sin bok inte enbart redogör för olika översättningsteoretiska perspektiv utan också tar upp mer praktiska aspekter på översättarens verksamhet, t.ex. olika hjälpmedel.

Det finns också andra översiktsverk i tabell 3, vilka noteras för något eller några belägg vardera. Det är fråga om Chesterman & Wagners *Can*

Theory Help Translators? A Dialogue Between The Ivory Tower and The Wordface, Fawcetts *Translation and Language. Linguistic Theories Explained*, Hurtado Albirs *Traducción y traductología. Introducción a la traductología*, Lomheims *Omsetjingsteori*, Munday's *Introducing Translation Studies. Theories and Applications*, Stolzes *Übersetzungstheorien. Eine Einführung* samt Williams & Chestermans *The Map. A Beginner's Guide to Doing Research in Translation Studies*. Till skillnad från Ingos arbete har i alla fall Fawcetts, Hurtado Albirs, Lomheims, Munday's och Stolzes verk en genomgående inriktning på just översättning som ett vetenskapligt område med (olika) teoribildning(ar).

Tabell 3 visar att av enskilda översättningsteoretiker ligger Newmark högst med 23 förekomster. Oftast handlar det om volymerna *Approaches to Translation* och *A Textbook of Translation* eller artikeln *Communicative and semantic translation*. Artikeln ingår i antologin *Readings in Translation Theory*, utgiven av Andrew Chesterman.

Närmast efter Newmark följer Vinay & Darbelnet med 16 förekomster. Vanligen är det fråga om monografin *Stylistique comparée du français et de l'anglais. Méthode de traduction*, men även artikeln *Translation procedures* förekommer. Den senare titeln ingår i den nyss nämnda antologin. Monografin på franska uppträder enbart i litteraturlistor där franska är källspråk för uppsatsen eller där franska ingår i skribentens källspråkskombination.

Efter Vinay & Darbelnet kommer House, som noteras för 13 förekomster. Alla är till ett och samma verk: *Translation Quality Assessment. A Model Revisited*. Tolv av tretton uppsatsförfattare som hänvisar till detta engelskspråkiga arbete, skrivet av en forskare baserad i Tyskland, har tyska i sin källspråkskombination. Det enda undantaget är en skribent i TE8 med spanska som karaktärsspråk.

Reiß & Vermeer, var för sig eller tillsammans, noteras för totalt 11 förekomster. Det finns inga tydliga mönster när det gäller de områden som skribenterna behandlar eller deras källspråk. Mestadels är det fråga om Reiß' artikel *Text types, translation types and translation assessment* respektive Vermeers *Skopos and commission in translational action*. Båda artiklarna ingår i antologin *Readings in Translation Theory*.

Nida, antingen ensam eller tillsammans med Taber, noteras för totalt 10 förekomster. De vanligaste posterna i litteraturförteckningarna är de båda monografierna *Towards a Science of Translating. With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating* och *The Theory and Practice of Translation*.

Slutligen nämner jag Blum-Kulka med sex förekomster i tabell 3, alla till artikeln *Shifts of cohesion and coherence in translation*. De uppsats-

författare som hänvisar till detta arbete studerar aspekter på textbindning i engelska, franska, spanska respektive tyska källtexter med tillhörande svenska måltexter, och undersökningarna knyts till frågan om explicititet i original och översättningar.

Övriga forskare som återfinns i tabell 3 ovan noteras för mindre än fem förekomster vardera, och de kommenteras inte individuellt. Tidigare har nämnts att vissa av de nämnda artiklarna ovan ingår i antologin *Readings in Translation Theory*, som är utgiven av Andrew Chesterman. Ytterligare ett antal ”teorireferenser” i uppsatsernas litteraturförteckningar ingår i denna antologi. Där återfinns nämligen artiklar av bland andra Jakobson, Koller, Levý, Neubert, Newmark, Nida, Reiß, Vermeer samt Vinay och Darbelnet – alla med förekomster i tabell 3 ovan. Antologin har varit kurslitteratur under det stora flertalet av de år som *Texter emellan*-volymerna täcker. Även andra arbeten som jag räknar som ”teorireferenser” återfinns på litteraturlistorna under hela tioårsperioden eller under delar av den. Det är fråga om hela verk, avsnitt ur monografier och liknande eller vetenskapliga artiklar. Tre exempel är Nidas *Towards a Science of Translating. With Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating* på delkurser i översättningsteori, Vinay & Darbelnets *Stylistique comparée du français et de l’anglais. Méthode de traduction* på delkurser i källspråket franska och Stolzes *Übersetzungstheorien. Eine Einführung* på delkurser i källspråket tyska.

Många av skribenterna har således valt att utnyttja en del av de teoretiska perspektiv som de har mött tidigare under sin utbildning. Däremot är det mindre vanligt att uppsatsförfattarna har sökt sig vidare till annan översättningsvetenskaplig litteratur, även om detta givetvis förekommer. Några sådana exempel är ”teorireferenserna” till Catford, Fawcett, Nida & Taber samt Tirkkonen-Condit i tabell 3 ovan. Med detta konstaterande går jag över till epilogen i min text och för *Texter emellan*.

3. Epilog

När den sista volymen med den gemensamma huvudtiteln *Texter emellan* ges ut kan det finnas anledning att fråga sig vilken betydelse de har spelat, spelar idag och kanske också kommer att spela i framtiden.

För den enskilde uppsatsförfattaren bör en publicerad uppsats vara något positivt. Härigenom kan blivande översättare i början av sin yrkesbana dokumentera en del av sin kompetens för framtida uppdragsgivare. I fråga om TE7–TE10 kan den enskilde skribenten dessutom visa

att hans eller hennes uppsats har bedömts vara värd att publicera i tryckt form.

För facköversättarutbildningen, och för Humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet, bör de utgivna volymerna vara ett sätt att marknadsföra utbildningen, både för att rekrytera nya studenter och för att informera framtida uppdragsgivare om en del av utbildningens verksamhet. Därför har volymerna distribuerats till bland annat svenska avdelningen vid Europeiska kommissionen, Sveriges Facköversättarförening (SFÖ) samt Översättarcentrum (ÖC).

Det förtjänar även att nämnas att det inte finns några andra översättarutbildningar i Sverige som har publicerat uppsatser på motsvarande sätt, utan både Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet (TÖI) och översättarutbildningen vid Lunds universitet har valt att använda elektronisk publicering för magisteruppsatser (fr.o.m. 2004) respektive examensarbeten (fr.o.m. läsåret 2004/2005). I sin utvärdering av facköversättarutbildningen i Göteborg (2003) konstaterar Högskoleverket även att möjligheten för studenterna ”att publicera en av sina uppsatser i *Texter emellan*, [är] ett unikt initiativ som bedömggruppen ser som lovvärt. Standarden på de publicerade uppsatserna är mestadels mycket god” (HSV:s rapportserie 2003:32R, s. 25, kursiv stil i original-et).

Facköversättarutbildningen i Göteborg och översättarutbildningar på andra orter i Sverige har också utnyttjat volymerna i de egna utbildningarna. Tidigare publicerade uppsatser kan självfallet ge uppslag och fungera som förebilder under arbetet med nya uppsatser.

Sammanfattningsvis får *Texter emellan* sägas ha spelat en viktig roll i de olika sammanhang som volymerna har figurerat i. Även om det nu är slut med tryckta volymer har vi inom Humanistiska fakultetens översättarutbildning respektive översättarprogram förhoppningar inför framtiden, både när det gäller de tryckta böckerna och den kommande elektroniska publiceringen av uppsatser.

Vi hoppas att de tryckta volymerna också i framtiden kan vara något positivt för de enskilda uppsatsförfattarna och för översättarutbildningar i Göteborg och på andra orter. Vi tror att den elektroniska publiceringen av självständiga arbeten/uppsatser kommer att vara minst lika positiv för skribenterna samt för verksamheten i Göteborg och översättarutbildningar på andra universitets- och högskoleorter i Sverige. Dessutom hoppas vi självfallet att också den elektroniska publiceringen kommer att gagna översättningsvetenskapen på samma sätt som de tryckta volymerna har gjort. Självständiga arbeten och uppsatser inom de svenska översättarutbildningarna är viktiga för att öka kunskapen om det

komplexa fenomen som översättning som process och produkt innebär, särskilt kunskapen om översättning där svenska fungerar som målspråk.